

УДК 330:658
JEL Classification: M20; O10
DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2025-8-172-180>

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ У КОНТЕКСТІ ПІСЛЯВОЄННОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІКИ: ПРИНЦИПИ, ВИКЛИКИ, ПЕРСПЕКТИВИ

© 2025 НАЙЧУК-ХРУЩ М. Б., КОНОВАЛЕЦЬ О. В.

УДК 330:658
JEL Classification: M20; O10

Найчук-Хрущ М. Б., Конавалець О. В. Інноваційна діяльність підприємств у контексті післявоєнної трансформації економіки: принципи, виклики, перспективи

У статті досліджується інноваційна діяльність підприємств як ключовий чинник структурної модернізації економіки в умовах післявоєнної трансформації. Акцентовано увагу на важливості активізації інноваційної складової у стратегіях розвитку підприємств різних форм власності та галузевої спрямованості, що функціонують в умовах підвищеної невизначеності, ресурсних обмежень і необхідності адаптації до нових реалій соціально-економічного середовища. Розкрито сутність поняття «інноваційна діяльність» у контексті сучасної економіки, що перебуває у стані глибоких змін, пов'язаних із необхідністю відбудови зруйнованих виробничих потужностей, оновлення інфраструктури, впровадження цифрових технологій та забезпечення сталого розвитку. Проаналізовано ключові принципи, на яких повинна базуватися система інноваційної діяльності підприємств у перехідний період: цілісність, гнучкість, адаптивність, відкритість до партнерства та державної підтримки. Особливу увагу приділено нормативно-правовим аспектам організації інноваційної діяльності, зокрема ролі державної інноваційної політики, податкових стимулів, програм фінансування та інституційної підтримки підприємств, орієнтованих на інновації. Охарактеризовано чинники, що стримують розвиток інноваційного середовища в Україні, зокрема недостатній рівень фінансування, відсутність узгодженості між науковими установами й бізнесом, брак кваліфікованих кадрів та обмежений доступ до сучасних технологій. Виокремлено основні виклики, які стоять перед підприємствами в умовах післявоєнної трансформації: потреба в швидкому відновленні виробництва, одночасному впровадженні інновацій, збереженні конкурентоспроможності та розвитку експортного потенціалу. У статті також розглядаються перспективні напрями формування ефективної системи інноваційної діяльності, що має поєднувати елементи державної підтримки, приватної ініціативи та міжнародної співпраці. Наголошується на важливості міжсекторальної взаємодії, розвитку кластерних об'єднань, підтримки стартап-екосистем і впровадження цифрових інновацій. Зроблено висновок про те, що лише системний підхід до формування інноваційної моделі розвитку підприємств здатен забезпечити стійке економічне зростання країни в довгостроковій перспективі та сприяти її інтеграції у глобальний економічний простір.

Ключові слова: інноваційна діяльність, післявоєнна трансформація, національна економіка, система інновацій, економічне відновлення, нормативно-правове забезпечення, інституційне середовище, стратегічний розвиток.

Рис.: 1. Табл.: 2. Бібл.: 11.

Найчук-Хрущ Марта Богданівна – кандидат економічних наук, доцент, викладач кафедри менеджменту та міжнародного підприємництва, Національний університет «Львівська політехніка» (вул. Степана Бандери, 12, Львів, 79013, Україна)

E-mail: marta.b.naichuk-khrushch@lpnu.ua

Конавалець Олег Володимирович – аспірант, Національний університет «Львівська політехніка» (вул. Степана Бандери, 12, Львів, 79013, Україна)

E-mail: oleh.v.konovalets@lpnu.ua

UDC 330:658
JEL Classification: M20; O10

Naychuk-Khrushch M. B., Konovalets O. V. Innovative Activity of Enterprises in the Context of Post-War Economic Transformation: Principles, Challenges, Prospects

The article explores the innovative activity of enterprises as a key factor in the structural modernization of the economy amid post-war transformation. The article emphasizes the importance of stimulating the innovation component in the development strategies of enterprises of various ownership structures and industry orientations, operating under conditions of heightened uncertainty, resource constraints, and the need to adapt to new realities of the socioeconomic environment. The article clarifies the essence of the concept of «innovative activity» in the context of a modern economy undergoing profound changes related to the reconstruction of destroyed production capacities, infrastructure modernization, the implementation of digital technologies, and ensuring sustainable development. The key principles on which the system of innovation activities of enterprises should be based during the transitional period have been analyzed as: integrity, flexibility, adaptability, openness to partnership, and government support. Particular attention has been given to the regulatory and legal aspects of organizing innovation activities, in particular the role of the State innovation policy, tax incentives, funding programs, and institutional support for innovation-oriented enterprises. The factors hindering the development of the innovation environment in Ukraine have been characterized, including insufficient funding, lack of coordination between research institutions and business, shortage of qualified personnel, and limited access to modern technologies. The main challenges facing enterprises in the context of post-war recovery have been highlighted as: the need for rapid production recovery, simultaneous implementation of innovations, maintaining competitiveness, and developing export potential. The article also explores promising directions for creating an efficient system of innovative activity, which should combine elements of State support, private initiative, and international cooperation. The authors emphasize the importance of cross-sectoral interaction, the development of cluster associations, support for startup ecosystems, and the implementation of digital innovations. The conclusion is drawn that only a system approach to forming an innovation model for enterprise development can ensure sustainable economic growth of the country in the long term and facilitate its integration into the global economic space.

Keywords: innovative activity, post-war transformation, national economy, innovation system, economic recovery, regulatory framework, institutional environment, strategic development.

Fig.: 1. Tabl.: 2. Bibl.: 11.

Naychuk-Khrushch Marta B. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Lecturer of the Department of Management and International Entrepreneurship, National University «Lviv Polytechnic» (12 Stepana Bandery Str., Lviv, 79013, Ukraine)

E-mail: marta.b.naichuk-khrushch@lpnu.ua

Konovalets Oleh V. – Postgraduate Student, National University «Lviv Polytechnic» (12 Stepana Bandery Str., Lviv, 79013, Ukraine)

E-mail: oleh.v.konovalets@lpnu.ua

Післявоєнний період розвитку держави характеризується складними соціально-економічними викликами, серед яких особливо актуальним є завдання відновлення і модернізації національної економіки. У таких умовах інноваційна діяльність підприємств набуває пріоритетного значення як ключовий механізм забезпечення конкурентоспроможності, підвищення продуктивності та структурної перебудови економіки. Проте реалізація інноваційного потенціалу підприємств в умовах післявоєнної трансформації стикається з низкою системних бар'єрів: обмеженістю фінансових ресурсів, зруйнованою інфраструктурою, нестачею кваліфікованих кадрів, а також недосконалістю нормативно-правового регулювання.

Сучасні економічні реалії вимагають переосмислення підходів до формування систем інноваційної діяльності, адаптованих до специфіки повоєнного відновлення. Зростає потреба в формуванні цілісної інноваційної екосистеми, що охоплює інституційне, нормативне, організаційне та кадрове забезпечення. Отже, постає необхідність виявлення принципів, що мають стати основою інноваційної активності підприємств у повоєнний період, а також аналізу викликів і перспектив, пов'язаних з розбудовою інноваційно орієнтованої економіки.

В умовах масштабних руйнувань економічної інфраструктури, спричинених збройною агресією проти України, на перший план виходить завдання не лише відновлення довоєнного рівня економічної активності, але й створення нової, більш стійкої та конкурентоспроможної економіки. У цьому контексті інноваційна діяльність підприємств розглядається як один із ключових чинників структурної перебудови, модернізації виробництва та переходу до економіки знань.

Стимулювання інновацій є необхідною умовою для підвищення ефективності господарювання, освоєння нових ринків, залучення інвестицій та інтеграції у глобальні виробничі ланцюги. Водночас післявоєнна трансформація економіки вимагає нових підходів до організації

та регулювання інноваційної діяльності, що зумовлює потребу у науковому обґрунтуванні принципів її формування та розвитку. Особливої важливості набуває питання створення системного підходу до інноваційної політики, який враховуватиме особливості перехідного періоду та сучасні виклики безпеки, сталості та міжнародної співпраці.

Таким чином, дослідження проблем, пов'язаних із формуванням ефективної системи інноваційної діяльності підприємств у післявоєнний період, є надзвичайно актуальним і має не лише наукову, а й вагомий практичний значущість для економічного відродження України.

Метою статті є дослідження теоретико-методологічних засад і практичних підходів до формування інноваційної діяльності підприємств у контексті післявоєнної трансформації національної економіки, з урахуванням сучасних викликів і потреб економічного відновлення. Особлива увага приділяється обґрунтуванню принципів функціонування інноваційної системи підприємств, аналізу її нормативно-правового забезпечення та визначенню стратегічних орієнтирів подальшого розвитку.

Для досягнення поставленої мети в межах дослідження було сформульовано такі завдання:

- ✦ розкрити сутність інноваційної діяльності підприємств та визначити її роль у процесах економічної відбудови й модернізації;
- ✦ проаналізувати основні принципи організації інноваційної діяльності у повоєнний період та визначити ключові чинники, що впливають на її ефективність;
- ✦ дослідити нормативно-правову базу, яка регулює інноваційну діяльність в Україні, та визначити напрями її вдосконалення з урахуванням сучасних умов;
- ✦ визначити основні виклики, які постають перед підприємствами в контексті повоєнної трансформації економіки, та охарактеризувати можливості для їх подолання через інновації;
- ✦ обґрунтувати перспективні напрями формування ефективних систем інноваційної діяльності підприємств як передумови

довгострокового соціально-економічного розвитку держави.

Питання інноваційної діяльності підприємств у контексті післявоєнної трансформації економіки України набуло значної уваги в наукових колах та серед практиків. Розглянемо ключові дослідження та публікації, що висвітлюють цю тематику.

У статті, опублікованій у журналі «Economic Development», автори досліджують виклики та перспективи інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств у післявоєнний період. Вони підкреслюють, що інноваційний розвиток є ключовим фактором відновлення та зростання підприємств, сприяючи створенню нових робочих місць і підвищенню конкурентоспроможності. Основними проблемами визначено брак фінансових ресурсів, недостатню інфраструктуру та кадрові питання, що були загострені внаслідок війни. Автори наголошують на необхідності комплексної державної підтримки для стимулювання інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств [1].

Інше дослідження, опубліковане на платформі ResearchGate, аналізує можливості та перспективи інноваційного та інвестиційного розвитку післявоєнної економіки України, враховуючи специфічні умови країни та тенденції світової економіки. Автори звертаються до досвіду повоєнної реконструкції Німеччини та Японії, підкреслюючи важливість міжнародної співпраці та залучення іноземних інвестицій для відновлення економіки [2].

У статті, опублікованій на платформі VoxEU, обговорюються пріоритетні напрями політики для підтримки науково-інноваційного сектора України, з особливим акцентом на розвиток людського капіталу, міжнародну співпрацю та регіональні інновації. Автори підкреслюють, що науково-інноваційний сектор залишається важливим стовпом для майбутньої економічної стійкості країни [3].

У публікації на платформі Business Perspectives аналізуються фактори, що створюють сприятливі умови для активізації інноваційного підприємництва та стартапів у післявоєнній Україні. Дослідження спрямоване на визначення ключових умов, необхідних для функціонування та зростання інноваційних підприємств у період відновлення [4].

Загалом аналіз сучасних досліджень свідчить про зростаючу увагу до проблематики інноваційної діяльності підприємств у післявоєнний період. Основні акценти робляться на необхідності державної підтримки, розвитку інфраструктури, залученні інвестицій та міжнародній співпраці для створення сприятливих умов для інноваційного розвитку та економічного відновлення України.

Післявоєнна відбудова економіки є одним із найскладніших періодів у розвитку будь-якої держави. Вона характеризується необхідністю швидкого відновлення інфраструктури, стабілізації соціально-економічної ситуації та створення умов для сталого розвитку. У цьому контексті інноваційна діяльність підприємств відіграє ключову роль, адже саме вона забезпечує підвищення конкурентоспроможності економіки, зростання продуктивності праці, зниження витрат ресурсів і формування нових можливостей для соціально-економічного прогресу.

Що ж стосується ролі інновацій у післявоєнній економіці, то варто зазначити таке: інновації є рушієм економічного розвитку, особливо в умовах відбудови.

Їхнє значення можна розглядати в кількох аспектах:

1. Відновлення виробничих потужностей:

- ✦ використання сучасних технологій для реконструкції зруйнованих підприємств дозволяє не лише відновити, а й модернізувати виробничі процеси;
- ✦ запровадження автоматизації та цифрових рішень зменшує витрати часу та ресурсів.

2. Забезпечення конкурентоспроможності:

- ✦ інновації сприяють створенню нових товарів і послуг, які відповідають сучасним потребам споживачів;
- ✦ вихід на міжнародні ринки завдяки впровадженню унікальних рішень підвищує експортний потенціал.

3. Соціальна стабільність:

- ✦ інноваційні підходи до створення робочих місць забезпечують зайнятість населення;
- ✦ розвиток соціальних інновацій сприяє вирішенню проблем, пов'язаних із адаптацією населення до нових економічних реалій.

4. Інноваційна діяльність як основа сталого розвитку

Економічний аспект:

- ✦ підприємства, що впроваджують інновації, демонструють вищі темпи зростання продуктивності праці та обсягів виробництва;
- ✦ інвестиції у науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи (НДДКР) забезпечують довгострокову конкурентну перевагу.

Екологічний аспект:

- ✦ використання енергоефективних технологій дозволяє знизити негативний вплив на довкілля;
- ✦ розробка екологічно чистих продуктів і процесів сприяє сталому розвитку.

Технологічний аспект:

- ✦ інтеграція цифрових технологій, таких як штучний інтелект, Інтернет речей та великі дані, забезпечує оптимізацію виробничих і управлінських процесів;
- ✦ розвиток технологій подвійного призначення сприяє ефективнішому використанню ресурсів у різних галузях.

5. Виклики інноваційної діяльності у післявоєнний період

Обмеженість фінансових ресурсів:

- ✦ війна значно виснажує бюджети держави та підприємств, що ускладнює фінансування інновацій;
- ✦ потреба у залученні зовнішніх інвестицій та міжнародної допомоги стає ключовою.

Руйнування інфраструктури:

- ✦ знищення промислових об'єктів, транспортних шляхів і комунікацій створює бар'єри для впровадження інновацій;
- ✦ відновлення критичної інфраструктури є першочерговим завданням.

Дефіцит кадрів:

- ✦ міграція висококваліфікованих спеціалістів за кордон посилює кадрову кризу;
- ✦ необхідність підготовки нових фахівців у сфері технологій та інновацій.

Регуляторні бар'єри:

- ✦ складні процедури отримання дозволів та ліцензій гальмують впровадження новачків;
- ✦ необхідність гармонізації національного законодавства із міжнародними стандартами.

6. Механізми стимулювання інноваційної діяльності

Фінансова підтримка:

- ✦ створення державних фондів для підтримки інноваційних проєктів.
- ✦ надання пільгових кредитів і грантів для підприємств, що впроваджують новітні технології.

Інституційна підтримка:

- ✦ розвиток науково-дослідницьких центрів та інноваційних кластерів;
- ✦ сприяння партнерству між бізнесом, наукою та державою.

Освітні програми:

- ✦ впровадження освітніх ініціатив для підготовки фахівців у сфері інновацій;
- ✦ розвиток програм перепідготовки кадрів для адаптації до нових умов.

Міжнародна співпраця:

- ✦ залучення іноземних інвесторів до фінансування інноваційних проєктів;
- ✦ участь у міжнародних програмах технологічного співробітництва [5].

Нижче в табл. 1 як підсумок наведено основні напрямки інноваційної діяльності в післявоєнний період.

У багатьох країнах, які пережили військові конфлікти, інновації стали важливим інструментом відбудови економіки.

Наприклад, після Другої світової війни Німеччина успішно застосувала план Маршалла, значна частина якого була спрямована на підтримку інноваційних підприємств.

Таблиця 1

Основні напрямки інноваційної діяльності в післявоєнний період

Напрямок	Приклад застосування	Очікуваний результат
Інфраструктурні інновації	Розумні дороги, відновлення мостів	Підвищення ефективності транспортної системи
Енергетичні технології	Відновлювані джерела енергії	Зменшення залежності від імпорту енергії
Диджиталізація	Хмарні сервіси, автоматизація процесів	Оптимізація бізнес-процесів
Соціальні інновації	Онлайн-освіта, телемедицина	Підвищення якості життя населення

Джерело: складено авторами.

Діаграма демонструє порівняння темпів відновлення економік Німеччини та Японії у період з 1945 по 1955 роки. Основні висновки з аналізу діаграми:

- ✦ *Стабільне зростання ВВП.* Обидві країни демонстрували поступове та стабільне зростання економіки протягом десятиліття, що стало можливим завдяки активному впровадженню інновацій та фінансовій підтримці.

- ✦ *Швидші темпи відновлення в Німеччині.* ВВП Німеччини зростав швидше, особливо в перші роки, завдяки впровадженню плану Маршалла, спрямованого на модернізацію інфраструктури та промисловості.
- ✦ *Схожі тенденції.* Хоча Німеччина мала перевагу, економіка Японії також показала значний прогрес завдяки адаптації інноваційних технологій у виробництві та модернізації після війни [6].

ВВП, млрд дол.

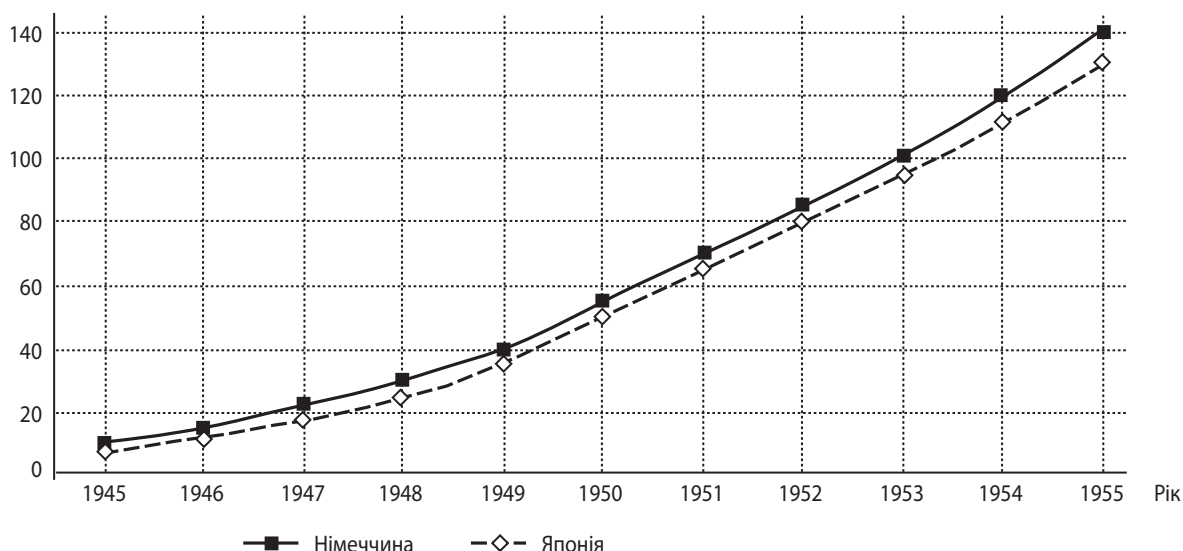

Рис. 1. Порівняння темпів відновлення економіки Німеччини та Японії у повоєнний період після Другої світової війни (1945–1955 рр.)

Отже, інноваційна діяльність, міжнародна підтримка та адаптація до нових технологій були ключовими чинниками успіху для обох країн. Цей досвід може бути застосований для відбудови сучасної економіки України.

Для України перспективним є створення *Інноваційно-інвестиційних кластерів (ІІК) у регіонах*, які найбільше постраждали від війни. ІІК мають об'єднувати наукові установи, бізнес, органи місцевого самоврядування та міжнародних партнерів для спільної розробки і впровадження інноваційних рішень.

Етапи створення ІІК:

1. Аналіз регіональних потреб та ресурсів.
2. Розробка інноваційної стратегії.
3. Формування партнерств між місцевими підприємствами та міжнародними інвесторами.
4. Запуск пілотних проектів із залученням державної підтримки.
5. Масштабування успішних ініціатив на національному рівні.

Переваги ІІК:

- ✦ стимулювання локальної економіки;
- ✦ зменшення рівня безробіття через створення нових робочих місць;
- ✦ залучення іноземних інвестицій;
- ✦ швидке впровадження сучасних технологій у виробництво [7].

Інноваційна діяльність підприємств є важливим інструментом післявоєнної відбудови національної економіки. Вона сприяє модернізації виробництва, підвищенню конкурентоспроможності та забезпеченню стійкого економічного зростання.

Запровадження Інноваційно-інвестиційних кластерів здатне стати ефективним рішенням для України, сприяючи інтеграції країни в глобальну економіку.

Що ж стосується війни, як явища в економічному середовищі, то, за інформацією Міністерства фінансів, видатки на безпеку та оборону у 2023 році становили 2,6 трлн грн, або понад 40 % від очікуваного ВВП країни. Це на понад трильйон гривень (або на 72 %,) більше, ніж у 2022 році. Вона має значний негативний вплив на міжнародне співробітництво, зокрема й в інноваційній діяльності [8].

Ось деякі з ключових проблем.

1. Руїнування інфраструктури

Військові дії руйнують лабораторії, дослідницькі центри, заводи та інші цивільні об'єкти, необхідні для інновацій. Внаслідок бойових дій зруйновано багато наукових установ, університетів та інших об'єктів інноваційної інфраструктури. За підрахунками Київської школи економіки (KSE), яка від початку російського вторгнення веде облік економічних втрат України, станом на січень 2024 року загальна сума прямих збитків, завдана інфраструктурі України, зросла до 155 млрд доларів [9].

Це значно ускладнює ведення наукової та інноваційної діяльності в Україні і потребуватиме значних ресурсів та часу для відновлення. Проте з іншого боку - може стати хорошим плацдармом для вливання закордонних інвестицій і нової хвилі розвитку інноваційної діяльності всередині країни.

2. Втрата людського капіталу

Вчені, інженери й інші фахівці з інноваційної сфери емігрують з країни, щоб уникнути небезпеки. Це призводить до відтоку мізків і втрати людського капіталу, необхідного для розвитку інновацій. За даними Управління Верховного комісара ООН з питань біженців (УВКБ ООН), на середину лютого 2024 року за кордонами України перебувало 6,479 млн біженців. Навчання та підготовка нових кадрів потребуватиме тяж значних зусиль і часу.

3. Зменшення обсягів інвестицій

Іноземні інвестори не ризикують вкладати кошти в країну, де йде війна. Це призводить до дефіциту фінансування для інноваційних проєктів. Відновлення довіри інвесторів потребуватиме гарантій безпеки та стабільності.

4. Порушення ланцюгів постачання

Війна порушує ланцюжки постачання сировини, компонентів і готової продукції. Наприклад, під час блокування польськими фермерами кордону Україна не отримала митних платежів на близько 8 мільярдів гривень, а загалом фінансові збитки бізнесу у зв'язку зі страйком у листопаді-грудні 2023 року і частково у січні 2024 року становлять понад 1,5 мільярда євро [10]. Це ускладнює та здорожує процес розробки та виробництва інновацій. Відновлення ланцюгів постачання потребуватиме налагодження нових партнерських відносин. Нижче в табл. 2 наведено тенденцію основних макроекономічних показників до повномасштабного вторгнення і що з ними сталося після нього у 2022–2024 рр.

Таблиця 2

Порівняння впливу воєнних дій 2022 року на основні макроекономічні показники України

Показники	2019	2020	2021	2022			2023	2024
	Факт	Факт	Факт	Прогноз під бюджет	Очікуване Мінекономіки	Факт	Факт	Факт
Номінальний ВВП, млрд грн	3977,2	4222,0	5450,8	5368,7	4727,6	4926,8	6643,9	7658,7
ВВП реальний, темп зрост., %	3,2	-3,8	3,4	3,8	-32,0	-30,4	5,3	2,9
Темпи приросту споживчих цін, %, в порів. до поперед. року	4,1	5,0	10,0	6,2	29,3	26,6	5,9	9,7
Середньомісячна заробітна плата, грн	10 497	11 591	14 014	15 258	14 025	14 830	17 442	22 500
Зміна реальної заробітної плати*, %	9,8	7,4	10,5	4,4	-16,9	-12,0	7,1	6,9
Зміна експорту товарів та послуг, у % до попереднього року	7,4	-4,5	34,3	6,5	-29,8	-29,9	-18,2	13,0
Зміна імпорту товарів та послуг, у % до попереднього року	7,8	-17,1	33,4	9,2	-9,9	-3,9	20,7	-10,0
Припущення прогнозу: обмінний курс, гривень до долара США (середній)	25,8	27,0	27,3	28,7	32,3	32,3	40,5	41,5

Джерело: складено на основі джерела [8].

Отже в умовах післявоєнної відбудови можна виділити основні особливості розвитку міжнародного співробітництва в інноваційній діяльності:

1. Відновлення інфраструктури та науково-технічного потенціалу

Варто налагоджувати співпрацю з міжнародними організаціями та країнами-партнерами для відновлення зруйнованої інфраструктури, залучати

інвестиції в модернізацію науково-дослідницької бази, створювати сприятливі умови для повернення науковців та фахівців.

2. Розвиток інноваційних кластерів

Створення та підтримка інноваційних кластерів, що об'єднують наукові установи, бізнес та інші зацікавлені сторони: Сприяння розвитку спільних проєктів і досліджень між різними учасниками кластерів. Створення сприятливої екосистеми для

розвитку інноваційних стартапів. Сприяння трансферу технологій з наукової сфери до реального сектора економіки.

3. Підтримка міжнародної наукової співпраці

Участь у міжнародних наукових проектах і програмах: Сприяння співпраці українських науковців з колегами з інших країн світу. Обмін досвідом і знаннями з актуальних проблем науки та технологій. Спільне використання наукової інфраструктури та ресурсів. Співпраця з такими організаціями, як ЮНЕСКО, Європейська Комісія, Світовий банк та ін., для отримання фінансової та технічної допомоги.

4. Розвиток людського капіталу

Підготовка та перепідготовка кадрів для інноваційної економіки: Створення та впровадження нових освітніх програм, що відповідають потребам інноваційної економіки. Заохочення молоді до вивчення STEM-дисциплін (наука, технології, інженерія та математика).

5. Захист інтелектуальної власності

Забезпечення правового захисту інновацій та нових технологій. Боротьба з контрафактною продукцією та піратством. Створення стимулів для інноваційної діяльності.

6. Створення сприятливого інвестиційного клімату

Створення та впровадження прозорої та чіткої регуляторної системи; зменшення бюрократичних перешкод для ведення бізнесу; створення сприятливих умов для залучення інвестицій в інноваційну діяльність; забезпечення стабільності та передбачуваності економічної політики.

Досвід країн, що пережили військові конфлікти, показує, що найуспішніша робота здійснюється за принципом державно-приватного партнерства. Це дозволяє залучати бізнес до цільових проектів з відновлення інфраструктури та стабілізації економіки. Звичайно, держава не матиме достатніх власних коштів на відбудову інфраструктури, тому, крім отримання фінансової допомоги від міжнародних держав та інституцій, потрібно створити єдиний відновлюваний фонд і дозволити інвестувати у нього закордонним фізичним та юридичним особам.

Інноваційно-інвестиційна діяльність має пряме відношення до рівня конкурентоспроможності держави. Застосування інноваційних технологій і використання високотехнологічного обладнання сприяє випуску продукції з високими якостями. За допомогою глобального інноваційного індексу можна оцінити стан економіки країни та зрозуміти, в якому напрямку відбувається розвиток на певному етапі.

Глобальний інноваційний індекс (GII) складають міжнародна бізнес-школа «Insead», всесвітня організація інтелектуальної власності, Корнелльський університет. Він направлений на вивчення економічних процесів і проводиться щорічно. За результатами GII, у 2022 р. Україна посіла 75-те місце за ресурсами інновацій і піднялася на 1 позицію вище порівняно з 2021 р. Це вказує, що ресурси, направлені на інновації, майже не збільшилися. А за результатами здійснення інновацій Україна посіла 48-ме місце – це на 11 позицій нижче порівняно з 2021 р., що є значним зменшенням.

Усе це наслідки війни, які роблять неможливою реалізацію ідей інноваційного характеру та призводять до погіршення економіки держави. Варіант інноваційного проекту обирається через експертизу, завданням якої є аналіз інноваційного та науково-технічного рівня проекту та можливості її ефективності його виконання.

За результатами експертизи ухвалюється рішення про доцільність та бюджет інноваційного проекту [11].

Наступним етапом відновлення економіки України має стати перехід до стратегії сталого розвитку, під яким розуміють збалансування інтересів економічного, соціального, екологічного, демографічного та ін. напрямків розвитку й конкурентоспроможність держави в умовах 5-го та 6-го технологічних укладів і якості життя населення.

Для цього необхідно:

- 1) забезпечити мир на території України;
- 2) позиціонувати гео економічне становище України як сполучної ланки між Європою і Азією;
- 3) розробити проект економіки майбутнього з виведенням бізнесу з тіні через заміни діючих податків на єдиний податок для усіх суб'єктів;
- 4) завершити децентралізацію та адміністративну реформу;
- 5) у менш постраждалих від військових дій містах створити інноваційні структурні форми для використання наявної матеріально-технічної бази та виробничо-наукового потенціалу;
- 6) сформувати нову владу та еліту як представників територіальних громад.

Таким чином, до першочергових напрямків відновлення економіко-соціального стану країни після війни можна віднести інновації в науковій, індустріальній, техніко-економічній, аграрній діяльності.

Важлива роль держави в стимулюванні інноваційної діяльності в цей період. Держава може:

- ✦ створити сприятливе правове та регуляторне середовище для інноваційної діяльності;
- ✦ надати фінансову підтримку підприємствам, які впроваджують інновації;
- ✦ інвестувати в дослідження та розробки;
- ✦ сприяти співпраці між підприємствами, науковими установами та університетами.
- ✦ підготувати кваліфіковані кадри для інноваційної економіки.
- ✦ Важливим фактором успіху інноваційної діяльності також є активна участь громадянського суспільства. Громадські організації можуть:
- ✦ підвищувати обізнаність про важливість інновацій;
- ✦ сприяти розвитку культури інновацій;
- ✦ об'єднувати зусилля підприємств, наукових установ та університетів;
- ✦ контролювати використання державних коштів, які виділяються на інновації.

В умовах післявоєнної відбудови національної економіки інноваційна діяльність є не просто можливістю, але й необхідністю. Вона є ключовим фактором, який дозволить Україні відновити свою економіку, стати конкурентоспроможною на світовому ринку та забезпечити краще життя для своїх громадян.

ВИСНОВКИ

У статті визначено, що інноваційна діяльність підприємств у післявоєнний період є ключовим інструментом економічної трансформації, спрямованої на відбудову, модернізацію та забезпечення стійкого зростання національної економіки. Проведений аналіз засвідчив, що в умовах глибоких структурних змін саме інновації здатні забезпечити підвищення конкурентоспроможності підприємств, зниження залежності від зовнішніх факторів і формування нової моделі економічного розвитку, орієнтованої на знання, ефективність і гнучкість.

Систематизовано принципи, на яких має базуватися сучасна система інноваційної діяльності підприємств у повоєнний період: наукова обґрунтованість, взаємодія науки і бізнесу, державна підтримка, диджиталізація, кадрове забезпечення та стратегічна орієнтованість. Уточнено значення нормативно-правового забезпечення та визначено чинники, що стримують активізацію інноваційної діяльності, зокрема недосконалу інституційну інфраструктуру, фрагментарність державної підтримки, обмежений доступ до фінансування та недостатню інтеграцію з міжнародним інноваційним середовищем.

Отримані наукові результати

- ✦ уточнено теоретичне розуміння інноваційної діяльності підприємств у специфічних умовах післявоєнного періоду трансформації економіки;
- ✦ сформовано системну класифікацію принципів інноваційної діяльності, релевантних для етапу відновлення;
- ✦ виявлено та узагальнено основні бар'єри, що заважають формуванню ефективної інноваційної системи в Україні;
- ✦ обґрунтовано перспективні напрями розвитку інноваційної діяльності підприємств із урахуванням викликів повоєнного відновлення.

У подальших наукових розвідках доцільно зосередити увагу на розробці механізмів фінансування інновацій в умовах обмежених ресурсів, оцінці ефективності державних програм підтримки інноваційної діяльності та формуванні регіональних кластерів як інструменту активізації інноваційної взаємодії. Також перспективним є дослідження моделей партнерства між державою, бізнесом і науковою сферою (т. зв. «трикутника знань») з метою формування цілісної інноваційної екосистеми в післявоєнній Україні. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Бердар М., Кот Л., Мартинюк Л., Євтушевська О., Сапачук Ю. Виклики та перспективи інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств у післявоєнний період. *Економіка розвитку*. 2024. Т. 23. № 2. С. 27–37.
DOI: <https://doi.org/10.57111/econ/2.2024.27>
2. Шимановська-Діанич Л., Лозова О. Інноваційно-інвестиційні процеси в умовах глобальної турбулентності: виклики та можливості для розвитку національної економіки України під час війни та повоєнної відбудови. 2024. URL: <https://www.researchgate.net/publication/390697940>
3. Kovalchuk O., Petrenko I. Підтримка науково-інноваційного сектору України: пріоритетні напрями політики // *VoxEU*. 2023. URL: <https://cepr.org/voxeu/columns/innovation-economic-resilience-strengthening-ukraines-human-capital-and-science>
4. Химич О., Масурель Е. Чинники, що створюють сприятливі умови для активізації інноваційного підприємництва та стартапів в Україні в повоєнний період. *Problems and Perspectives in Management*. 2024. Т. 22. № 1. С. 45–57.
DOI: [https://doi.org/10.21511/ppm.22\(1\).2024.04](https://doi.org/10.21511/ppm.22(1).2024.04)
5. Європейський банк реконструкції та розвитку. Інвестиції у відновлення інфраструктури та підтримку інновацій у післявоєнний період // Євро-

- пейський банк реконструкції та розвитку. 2023. URL: <https://www.ebrd.com>
6. Post-War Recovery: Innovation as a Driver for Growth: Official Report // European Commission. 2023. URL: <https://ec.europa.eu/>
 7. Український інститут майбутнього. Відбудова України: інноваційні рішення. Київ : Український ін-т майбутнього, 2025. 68 с.
 8. Міністерство фінансів України. URL: <https://www.mof.gov.ua/uk/>
 9. Збитки, нанесені інфраструктурі України в ході війни, складають майже \$63 млрд // Київська школа економіки. 2023. URL: <https://kse.ua/ua/about-the-school/news/zbitki-naneseni-infrastrukturi-ukrayini-v-hodi-viyni-skladayut-mayzhe-63-mlrd/>
 10. Що відбувається на фронті: головні події доби // BBC News Україна. 2024. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/cv28871qdv8o>
 11. Global Innovation Index 2022: What is the future of innovation-driven growth? // INSEAD, WIPO, Cornell University. 2022. URL: <https://www.globalinnovationindex.org/Home>
- REFERENCES**
- BBC News Ukraina. (2024). *Shcho vidbuvaietsia na fronti: holovni podii doby* [What is happening on the front: the main events of the day]. <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/cv28871qdv8o>
- Berdar, M., Kot, L., Martyniuk, L., Yevtushevska, O., & Sapachuk, Yu. (2024). *Vyklyky ta perspektyvy innovatsiino-investytsiinoho rozvytku pidpriemstv u pisliavoiennyi period* [Challenges and prospects of innovation and investment development of enterprises in the post-war period]. *Ekonomika rozvytku*, 23(2), 27–37. <https://doi.org/10.57111/econ/2.2024.27>
- European Commission. (2023). *Post-War Recovery: Innovation as a Driver for Growth: Official Report*. <https://ec.europa.eu/>
- INSEAD, WIPO, Cornell University. (2022). *Global Innovation Index 2022: What is the future of innovation-driven growth?* <https://www.globalinnovationindex.org/Home>
- Khymych, O., & Masurel, E. (2024). *Chynnyky, shcho stvoriuiut spryiatlyvi umovy dlia aktyvizatsii innovatsiinoho pidpriemnytstva ta startapiv v Ukraini v povoiennyi period* [Factors that create favorable conditions for the activation of innovative entrepreneurship and startups in Ukraine in the post-war period]. *Problems and Perspectives in Management*, 22(1), 45–57. [https://doi.org/10.21511/ppm.22\(1\).2024.04](https://doi.org/10.21511/ppm.22(1).2024.04)
- Kovalchuk, O., & Petrenko, I. (2023). *Pidtrymka naukovo-innovatsiinoho sektoru Ukrainy: priorytetni napriamy polityky* [Support of the scientific and innovative sector of Ukraine: priority directions of policy]. *VoxEU*. <https://cepr.org/voxeu/columns/innovation-economic-resilience-strengthening-ukraines-human-capital-and-science>
- Kyivska shkola ekonomiky. (2023). *Zbytky, naneseni infrastrukturi Ukrainy v khodi viyny, skladaiut maizhe \$63 mlrd* [The damage caused to Ukraines infrastructure during the war amounts to almost \$63 billion]. <https://kse.ua/ua/about-the-school/news/zbitki-naneseni-infrastrukturi-ukrayini-v-hodi-viyni-skladayut-mayzhe-63-mlrd/>
- Ministerstvo finansiv Ukrainy. <https://www.mof.gov.ua/uk/>
- Shymanovska-Dianych, L., & Lozova, O. (2024). *Innovatsiino-investytsiini protsesy v umovakh hlobalnoi turbulentnosti: vyklyky ta mozhlyvosti dlia rozvytku natsionalnoi ekonomiky Ukrainy pid chas viyny ta povoiennoi vidbudovy* [Innovation and investment processes in the context of global turbulence: challenges and opportunities for the development of the national economy of Ukraine during the war and post-war reconstruction]. <https://www.researchgate.net/publication/390697940>
- Ukrainskyi instytut maibutnoho. (2025). *Vidbudova Ukrainy: innovatsiini rishennia* [Rebuilding Ukraine: innovative solutions]. *Ukrainskyi in-t maibutnoho*.
- Yevropeyskyi bank rekonstruktsii ta rozvytku. (2023). *Investytsii u vidnovlennia infrastruktury ta pidtrymku innovatsii u pisliavoiennyi period* [Investments in infrastructure reconstruction and support of innovations in the post-war period]. *Yevropeyskyi bank rekonstruktsii ta rozvytku*. <https://www.ebrd.com>